

*Julia Montserrat\**

## **ROLA REDYSTRYBUCJI DOCHODOWEJ I ORGANIZACJI NONPROFIT W HISZPANII**

### **1. ORGANIZACJE NONPROFIT MIĘDZY PUBLICZNYM A PRYWATNYM SEKTOREM**

Organizacje nonprofit wypełniają szeroki obraz między sektorem publicznym a prywatnym. W ostatnim okresie są one określane mianem trzeciego sektora.

Trzeci sektor odgrywa ogromną rolę w demokratycznych, wysoko rozwiniętych społeczeństwach i dlatego może być rozpatrywany jako sektor niezależny.

Jedną z charakterystycznych jego cech jest to, iż świadczy usługi opierając się na środkach pieniężnych pochodzących od sektora prywatnego oraz publicznego.

W tej części wywodów chodzi o charakterystykę organizacji nonprofit w Hiszpanii w powiązaniu z celami redystrybucji dochodowej.

#### **1.1. Charakterystyka organizacji nonprofit w Hiszpanii**

Organizacje nonprofit posiadają szereg cech, które różnią je od sektora prywatnego i publicznego. W celu odróżnienia organizacji nonprofit od sektora publicznego należy wskazać, że ich majątek nie jest włączony do majątku państwowego. Ten fakt wskazuje na ich ekonomiczną niezależność

---

\* Dr, Uniwersytet w Barcelonie.

od sektora publicznego, chociaż obecnie otrzymują one środki od państwa w drodze subsydiów lub metodą kontraktu, tak samo jak i prywatne przedsiębiorstwa.

W celu odróżnienia organizacji nonprofit od sektora prywatnego często wskazuje się na fakt, że celem działania organizacji nonprofit nie jest zysk dzielony między właścicieli. Nie oznacza to oczywiście, że nie mogą one wypracować zysku, lecz że zysk powinien być wykorzystany na finansowanie celów statutowych tych organizacji.

Główne cechy organizacji nonprofit rozpatrywane z prawnego punktu widzenia są następujące:

a) patroni oraz członkowie zarządu nie są opłacani za swoją pracę; ten warunek odnosi się tylko do kierownictwa, a nie do pozostałych profesjonalistów z menedżerami włącznie;

b) dochody powinny być przeznaczone na cele statutowe organizacji; zysk nie może być rozdzielony ani między akcjonariuszy, ani pracowników;

c) organizacje nonprofit mają ulgi podatkowe, które może jedynie otrzymać organizacja, działająca na rzecz „dobra publicznego”.

Ponadto wszystkie organizacje nonprofit muszą zarejestrować się w odpowiednim urzędzie. Jest to obowiązek wynikający z artykułu 2.3 Konstytucji Hiszpanii.

Do instytucji prawnie regulowanych zalicza się: fundacje i stowarzyszenia.

**Fundacje** są organizacjami nastawionymi na wykorzystanie ofiarności społecznej, która jest realizowana przez legalne instytucje w postaci filantropii. Fundacje mogą być tworzone przez indywidualne osoby, instytucje publiczne lub prywatne przedsiębiorstwa.

Ostatnio obserwuje się wzrost liczby fundacji tworzonych przez silnie ekonomicznie przedsiębiorstwa. Fundacje tego typu są kierowane przez zarząd lub patronów, którzy nadzorują realizację woli fundatora.

**Stowarzyszenia** są organizacjami tworzonymi przez grupę ludzi, której celem jest promowanie samopomocy, pomocy ludziom w potrzebie oraz pełnienie innych celów społecznych.

Zakres działania sektora nonprofit jest bardzo szeroki. Dla celów porządkowych można tę działalność podzielić na trzy podstawowe grupy:

- a) opieka społeczna,
- b) oświata i ochrona zdrowia,
- c) kultura i badania naukowe.

**Instytucje opieki społecznej.** Ich zadaniem jest poprawa warunków życia ludzi biednych lub ludzi z marginesu społecznego. Zatem instytucje te dokonują redystrybucji dochodów. W obszarze tym mamy do czynienia z następującymi rodzajami działalności: pomoc ludziom starszym, usługi dla inwalidów, dzieci i młodzieży zaniedbanej, narkomanów, mniejszości narodowych itp.

**Institucje oświaty i ochrony zdrowia.** Celem ich działania jest pomoc w świadczeniu usług społecznych, z których mają prawo korzystać wszyscy członkowie społeczeństwa. Są to tzw. dobra podstawowe (*merit goods*). Należą do nich: szpitale, szkoły podstawowe i zawodowe, a nawet szkoły ponadpodstawowe.

**Institucje kultury i badań naukowych.** Zadaniem tych instytucji jest propagowanie i promowanie rozwoju dóbr i usług o szczególnym znaczeniu, które przynoszą korzyści zewnętrzne. Zaliczyć do nich możemy ogromną różnorodność placówek, typu: biblioteki, teatry, muzea, ochrona zabytków i dziedzictwa kultury oraz wszystkie placówki naukowo-badawcze.

W następnym punkcie postaram się przeprowadzić klasyfikację organizacji nonprofit z punktu widzenia rodzaju podejmowanych działań dobroczynnych.

## 2. KLASYFIKACJA ORGANIZACJI NONPROFIT: OD MIŁOSIERDZIA DO RÓWNOŚCI

W obecnych czasach możemy wyróżnić wiele rodzajów organizacji nonprofit i każda z nich opiera się na swojej własnej filozofii działania. Zatem mamy szerokie spektrum działań: od tych, które opierają się na woli indywidualnych ludzi aż po te, które ściśle są związane z rządem.

Poszczególne formy działania organizacji nonprofit powodują, że źródła ich finansowania mają różną wielkość w zależności od tego, czy są to placówki publiczne, czy prywatne, a to z kolei wpływa na kierunki podziału środków.

Te różnorodne rodzaje organizacji nonprofit nie pojawiły się jednocześnie. Ich kształt jest wynikiem historycznych warunków, które wpłynęły na powstawanie coraz to nowych typów organizacji. Należy również wspomnieć, że te instytucje nonprofit, które można nazwać tradycyjnymi, także ulegają zmianie, dostosowując się do społecznych, ekonomicznych i politycznych przemian.

### 2.1. Organizacje charytatywne (*charities*)

Są one typem instytucji, których podstawą (filozofią) działania jest miłość bliźniego. Powstały one w społeczeństwie, ze względu na równość społeczną. Zdarza się, że pewne grupy społeczne pragną pomóc zaspokajając potrzeby tym ich członkom, którzy nie są w stanie zrobić tego samodzielnie albo dlatego, że są chorzy lub, że mają pecha (los ich doświadczył).

Tę koncepcję filantropii można znaleźć u takich klasyków, jak: Arystoteles, Ciceron, Seneka, ale nabrała ona znaczenia od powstania chrześcijaństwa.

Dominacja kultury chrześcijańskiej oraz wzrost znaczenia instytucji kościelnych spowodowały wzrost roli dobroczynności rozumianej nie tylko jako „czynienie dobra dla innych”, ale także jako środka do osiągnięcia zbawienia przez ofiarodawców, a przede wszystkim jako usprawiedliwienia modelu społeczeństwa klasowego, z biednymi i bogatymi.

Śledząc rozwój chrześcijaństwa, można zauważyć, że pierwsi chrześcijanie pomagali sobie wzajemnie, aby stawić czoła biedzie i przestępczości. Filantropia była indywidualna, co oznacza, że pomoc przychodziła bezpośrednio od jednych do drugich indywidualnych osób.

W średniowieczu dobroczynność była domeną kościoła, co oznacza, że stała się zinstytucjonalizowana. Zatem średniowieczny kościół przekazał administrowanie filantropią biskupom i zakonnikom, a oni w klasztorach świadczyli usługi ludziom biednym, starym, sierotom i innym.

Zakony były bardzo aktywne w zdobywaniu środków na pomoc dla ludzi w potrzebie. W tym samym czasie ogłoszono, że dobroczynność jest cnotą oraz środkiem do zapewnienia sobie miejsca w niebie, w związku z czym taka działalność stała się drogą do uzyskania statusu społecznego.

Przez długi czas kościół wraz ze swoimi instytucjami był jedyną organizacją rozdzielającą „dobroczynność” między potrzebujących. Konsekwencją istnienia instytucji opartych na wartościach miłości bliźniego (*charity*), jest to, że korzystający nie mają prawa żądać pomocy oraz że zazwyczaj nie ma jednoznacznej zależności między potrzebą a rodzajem korzyści ekonomicznych, jakie korzystający otrzymują.

## 2.2. Braterstwo

Przejście od koncepcji „filantropii – miłosierdzie”, opartej na zasadach religijnych, do bardziej świeckiej idei „filantropii – braterstwa” ma swoje źródła w rewolucji technicznej. Złożyło się na to ustanowienie podstawowych praw, w tym prawa do głosowania, stowarzyszania się oraz zwiększenia roli klasy robotniczej.

Wartość „miłość bliźniego” została zastąpiona wartością „braterstwo”, jako odpowiedź na problemy ubóstwa tych, którzy nie byli w stanie pracować oraz tych, którzy nie mogli wyżyć z pracy.

Wraz z pojawieniem się państwa liberalnego powstał inny rodzaj organizacji oparty na koncepcji „braterstwa”. Jej celem była wzajemna pomoc indywidualnych ludzi w radzeniu sobie w biedzie. Ta nowa koncepcja „filantropii – braterstwa” pojawiła się jako reakcja na warunki, jakie stworzył kapitalizm oraz na tradycyjną formę działalności charytatywnej.

Myślą przewodnią gospodarowania, głoszoną przez Adama Smitha była walka o przetrwanie, sukces ludzi silnych, akceptacja nierówności społecznych, konkurencja oraz moralność pieniądza i sukcesu. Ta filozofia prowadziła do ogromnego zróżnicowania dochodów.

Z kolei tradycyjna forma działalności charytatywnej nie była w stanie korygować powstających nierówności społecznych, lecz raczej je potęgowała. Akt dawania jałmużny był usprawiedliwiony tylko wówczas, gdy był odnoszony do ludzi niezdolnych do pracy, ale nie do ludzi biednych w ogóle. Ponieważ robotnicy byli zawsze traktowani jako ludzie biedni, działalność charytatywna odnosiła się tylko do ludzi niezdolnych do pracy, takich jak: inwalidzi, upośledzeni umysłowo, ale nie do biednych.

Kształtowanie się świadomości klasowej spowodowało, że robotnicy odbierali tradycyjną działalność charytatywną jako coś niezgodnego z ich moralnością. Reakcją było tworzenie demokratycznych instytucji samopomocy (*self-help*), w celu połączenia wysiłków ich członków i stawienia czoła zagrożeniu społecznemu.

Odpowiednim przykładem ilustrującym te tendencje był strajk w Barcelonie w 1855 r., w czasie którego robotnicy nieśli transparent z hasłem „Stowarzyszenie lub Śmierć”.

W ten sposób zaczęła wzrastać rola Stowarzyszenia Wzajemnej Pomocy (Self Aid Associations). Te organizacje nie tylko spełniały rolę wzajemnej pomocy, ale także dążyły do zmiany charakteru państwa zarówno z punktu widzenia reformy administracji, jak i obrony przed niestabilnością zatrudnienia. Pragnęły także przekształceń kulturowych.

Stowarzyszenia samopomocy realizowały podwójną funkcję: opiekuńczą i wspomagającą, związaną z politycznym i kulturalnym ruchem odwetu. Na przykład jedno z największych stowarzyszeń tego typu w Katalonii – Chór Clav'e połączyło muzyczne aspekty działalności ze świadczeniem usług dla jego członków. Utworzono tzw. Skrzynkę Wzajemnej Pomocy, której dochody pochodziły ze składek członków stowarzyszenia oraz z dochodów uzyskanych z imprez muzycznych. Środki te były przeznaczane na pokrycie kosztów leczenia członków stowarzyszenia, wspieranie ich w okresie bezrobocia, niezdolności do pracy itp. Była to droga do wzajemnego zabezpieczenia się przed pracodawcami i rządem.

Do głównych cech stowarzyszeń samopomocy można zaliczyć zasadę, że:

- a) zarząd jest wybierany demokratycznie przez wszystkich członków stowarzyszenia i decyduje o zarobkach jego organizacji;
- b) celem działalności jest redystrybucja własnych dochodów pod warunkiem, że korzystający z pomocy są członkami tego stowarzyszenia;
- c) głównym źródłem dochodów są składki umowne członków stowarzyszenia oraz środki uzyskane z własnej działalności gospodarczej; jest to główna cecha różniąca stowarzyszenie od instytucji charytatywnych;

finansowanie stowarzyszeń nie zależy od dobrej woli ofiarodawcy, ale od aktywności i rezultatów działalności ich własnych członków.

Tendencje do tworzenia stowarzyszeń, które pojawiły się w XIX w., przybierały na sile aż do lat trzydziestych XX w. Wynikało to z ilości i rodzajów usług, jakie oferowały, a także z ideologicznej i politycznej myśli, jakie wszczepiały w społeczeństwo, wpływając na bardziej stabilne zatrudnienie oraz dając socjalną ochronę na wypadek niezdolności do pracy.

### 2.3. Równość

Do początków XX w. główną rolą państwa było zapewnienie prawa i porządku. Interwencja państwa w procesy gospodarcze rozpoczęła się po I wojnie światowej i po wielkim kryzysie gospodarczym 1929 r. Doktryna Keynesa o „państwie pełnego zatrudnienia” wskazywała, że państwo powinno ingerować w gospodarkę, aby stworzyć miejsca pracy i odpowiedni poziom zasobów, gwarantujący określone warunki życia klasy robotniczej.

Zatem tradycyjna koncepcja, według której państwo było odpowiedzialne za utrzymanie „prawa i porządku” przekształciła się w ideę, zgodnie z którą interwencjonizm państwowy stał się nie tylko pragnieniem, ale koniecznością na drodze do gospodarki o pełnym zatrudnieniu. To właśnie po II wojnie światowej rozwinięte demokratyczne państwa podjęły kroki w kierunku tworzenia państwa opiekuńczego (*Welfare State*). Rozważano, że w celu wprowadzenia gospodarki o pełnym zatrudnieniu, należy zorganizować i zagwarantować odpowiednią socjalną ochronę dla wszystkich, a szczególnie dla niezdolnych do pracy – chorych, starych, dzieci itp.

W ten sposób rozwinął się system ekonomicznych zabezpieczeń, które miały na celu kompensowanie szkód wynikłych z niebezpieczeństwa tworzenia własnych miejsc pracy przez różne stowarzyszenia. W konsekwencji narodził się publiczny system ochrony społecznej znany jako „zabezpieczenie społeczne”.

Celem tego systemu jest rozdział środków w drodze programów świadczeń pieniężnych (renty, emerytury, renty inwalidzkie, rodzinne, renty dla sierot), zasiłków dla bezrobotnych i chorych, a także przez świadczenie usług ochrony zdrowia i opieki społecznej w ogóle. Zatem system ten opiera się na świadczeniach w pieniądzu oraz świadczeniu usług.

W następstwie rozwoju publicznych świadczeń socjalnych „filantropia – braterstwo” (*philanthropy – fraternity*) została zastąpiona przez „działalność dobroczynną” (*voluntary action*) rozumianą jako podmiotowe prawo ekonomiczne; inaczej mówiąc, zostały stworzone podstawy dla równości. Koncepcja ta przewidywała możliwość dawania każdemu w zależności od jego potrzeb, zgodnie z indywidualnymi podmiotowymi prawami. Zatem „równość”

różni się zdecydowanie od uznaniowości, która jest zawarta w działalności charytatywnej.

Z rozważań tych wynika, że organizacje nonprofit, szczególnie te oparte na samopomocy, mogą w tych warunkach ograniczyć swój rozwój, jako że państwo bierze na siebie obowiązek redystrybucji dochodów.

Praktyka pokazała, że w okresie państwa opiekuńczego organizacje nonprofit nie tylko nie ograniczyły swojej działalności, ale ją rozszerzyły, rozpoczynając „współpracę” z państwem w zakresie redystrybucji dochodów.

W ten sposób powstały nowe organizacje, które „współpracowały” z państwem opiekuńczym w celu realizacji jego celów. Taka współpraca nie zawsze pojawia się równocześnie z powstaniem państwa opiekuńczego. Często powstaje na skutek różnych okoliczności, np. w latach siedemdziesiątych była konsekwencją ogólnoświatowego kryzysu ekonomicznego. W Hiszpanii rozkwitała w początkowym okresie demokracji (1976 r.) po śmierci gen. Franko.

Istnieją dwie podstawowe przyczyny, które uzasadniają omawianą współpracę sektora publicznego z organizacjami nonprofit.

1. Usługi oferowane przez instytucje publiczne stają się coraz bardziej ujednolicone, podczas gdy społeczeństwo żąda różnorodności, niezależnie od istniejących różnic ideologicznych, religijnych i etnicznych. Organizacje nonprofit mogą się lepiej dostosować do zaspokajania potrzeb podstawowych i nawet jeśli realizują cele wyznaczone przez administrację publiczną, to są w stanie dostosować swoje programy do zróżnicowanych potrzeb zgodnie z ich ideologią.

W Hiszpanii ten typ współpracy jest szczególnie owocny w przypadku oświaty. W ten sposób pojawia się wiele stowarzyszeń rodziców lub profesjonalistów, którzy realizują proces nauczania w drodze umowy z państwem.

2. Inną przyczyną tworzenia organizacji nonprofit dla realizacji programów społecznych jest możliwość uniknięcia biurokracji, której towarzyszy świadczenie usług przez instytucje publiczne. Zatem możliwość tworzenia bardziej elastycznych i sprawnych form organizacyjnych daje w rezultacie większą efektywność ich działania i obniżkę kosztów świadczonych usług.

W kontekście państwa opiekuńczego pojawia się nowy typ organizacji nie nastawionych na zysk, które mogą być określone jako „współpracownicy” (*collaborators*), gdyż celem ich działania jest współpraca z rządem w zakresie świadczenia usług zbiorowych (*collective services*), dóbr (*merit goods*) oraz redystrybucji dochodów. Głównym źródłem finansowania takich organizacji nonprofit jest transfer środków rządowych.

Fakt, że w omawianych organizacjach nonprofit głównym źródłem finansowania są środki publiczne stanowi główny czynnik różniący je od „stowarzyszeń samopomocy” (Self-Help Associations) i instytucji charytatywnych (Charities). Organizacje nonprofit współpracujące z rządem gromadzą

środki, które nie pochodzą z dobrowolnych wpłat ludności, lecz z maszynierii państwowej opartej na systemie podatkowym.

Mimo iż państwo opiekuńcze stara się stworzyć system, który gwarantuje środki na pokrycie podstawowych potrzeb indywidualnych ludzi, istnieje konieczność realizacji tego systemu w praktyce. Dlatego też są ciągle potrzebne organizacje nonprofit, które uzupełniają działania państwa opiekuńczego i je wspierają, chociaż środki, którymi dysponują pochodzą z sektora publicznego.

Można zatem powiedzieć, że instytucje nonprofit współpracujące z rządem charakteryzują się następującymi cechami:

a) są to instytucje demokratyczne, gdyż członkowie zarządu są wybierani w demokratycznych wyborach;

b) dokonują redystrybucji dochodów, na którą składa się redystrybucja wewnątrz organizacji – między jej członków oraz redystrybucja zewnętrzna – świadczenie usług dla osób nie będących jej członkami;

c) finansowanie programów i ich rozwoju dokonywane jest ze środków sektora prywatnego (darowizny) oraz sektora publicznego (subsydia i umowy).

Fakt, iż ogromna liczba tego rodzaju organizacji nonprofit jest niemal wyłącznie uzależniona od sektora publicznego, daje powód do szerokiej dyskusji na temat tego, czy tak silne finansowe uzależnienie od rządu nie wpływa na utratę ich autonomii.

W związku z tym należałoby spojrzeć na źródła finansowania tych organizacji, aby lepiej zrozumieć ich rolę w redystrybucji dochodów.

### 3. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ORGANIZACJI NONPROFIT

Organizacje nonprofit są finansowane z różnych źródeł, które mogą być sklasyfikowane według:

a) relacji ekonomicznych;

b) podmiotów, które przekazują środki.

Według pierwszego kryterium wyróżniamy następujące rodzaje źródeł:

1. „Jednostronne transakcje” (*unilateral transaction*), w przypadku których osoba lub instytucja przeznaczają środki (w pieniądzu lub w naturze) na jakiś cel, nie oczekując niczego w zamian. Z ekonomicznego punktu widzenia jednostronne transakcje są wyjątkowe, gdyż bardzo rzadko można spodziewać się darowizny bez rekompensaty. Jednak z drugiej strony te „jednostronne” transakcje mogą być rozumiane, jako stosunki ekonomiczne, w których darowizna jest rozumiana jako specjalny rodzaj transakcji, w której ofiarodawca przekazuje dobra ekonomiczne (darowiznę), oczekując w zamian niewymienionego dobra (*intangible*), jakim jest „uznanie”, „wdzięczność”, „władza”.



2. „Dwustronne transakcje” (*bilateral transaction*), gdy dochody pochodzą z wymiany dóbr i usług za pomocą pieniądza.

Jeśli chodzi o dwustronne transakcje, to nie zawsze mamy do czynienia z bezpośrednim związkiem między tym kto płaci za usługi a tym, który je otrzymuje. I tu właśnie pojawia się postać „trzeciego płatnika” (*third payer*), kogoś, kto będzie odpowiadał za świadczenie usług osobom je potrzebującym.

„Trzecim płatnikiem” może być sektor prywatny (np. gdy rodzice lub państwo płacą za leczenie ich syna w centrum rehabilitacyjnym) w przypadku np. zapewnienia bezpłatnych usług ochrony zdrowia obywatelom.

Różnorodność źródeł finansowania może być przedstawiona w postaci następującego diagramu:

|  |  |                             |
|--|--|-----------------------------|
| „Dwustronne”<br>źródła<br>finansowania   | Składki członkowskie                                 |                             |
|  | Zwrot w postaci udziału sektora prywatnego w majątku |                             |
| „Jednostronne”<br>źródła<br>finansowania | Opłaty za usługi                                     | publiczny i prywatny sektor |
|  | Dotacje, darowizny dobrowolna, nieodpłatna praca     | sektor prywatny             |
|  | Subsydia   | sektor                      |
|  | korzyści (ulgi) podatkowe                            | publiczny                   |

Według drugiego kryterium (podmiotowego) możemy wyróżnić fundusze pochodzące od sektora publicznego i od prywatnego.

Środki pochodzące od administracji publicznej można podzielić na „ceny”, subsydia i ulgi podatkowe. Subsydia i „ceny” są publicznymi źródłami finansowania szczególnego rodzaju i różnią się między sobą. Subsydia są definiowane jako jednostronne przekazanie środków, zgodnie z decyzją administracji rządowej. Zdaniem subsydiów jest pokrycie strat organizacji, które świadczą usługi o podstawowym znaczeniu. Z drugiej strony konieczność dokonywania wyboru powoduje, że administracja nie ma obowiązku ciągłego subsydiowania, stąd organizacje nie zawsze mogą zapewnić nieprzerwanie świadczenia usług.

Przeciwieństwem tej formy są „umowy” (*contracting-out*). Są one sposobem finansowania organizacji nonprofit z publicznych środków i zaczynają odgrywać coraz większą rolę. „Umowa” oznacza, że administracja rządowa zawiera kontrakt z organizacją nonprofit na wytwarzanie i świadczenie usług ludności w zamian za „cenę”. Zatem administracja publiczna zleca realizację usług publicznych prywatnej instytucji zamiast państwowej. Formuła

„umowy” jest stosowana wówczas, gdy administracja publiczna ma ograniczone możliwości świadczenia usług o podstawowym znaczeniu, takich jak np. domy starców, opieka zdrowotna, oświata itp. Różnica między „subsydiami” a „umową” sprowadza się do zakresu odpowiedzialności sektora publicznego.

Trzecim źródłem finansowania ze środków publicznych są ulgi podatkowe. Organizacje nonprofit są zwolnione z podatku majątkowego oraz podatków od prowadzonej działalności gospodarczej pod warunkiem, że działalność ta dotyczy realizacji celów społecznych.

Przyczyną, dla której takie decyzje są podejmowane jest fakt, że organizacje nonprofit realizują działalność, która powinna być prowadzona przez państwo.

Źródła finansowania sektora prywatnego mogą być pogrupowane następująco:

1. „Jednostronne transakcje”, takie jak darowizny, praca społeczna.

2. „Dwustronne transakcje” obejmujące składki członkowskie, „ceny” za usługi, działalność na rzecz organizacji oraz udział w majątku. Charakterystyczną cechą tych transakcji jest ich finansowa niestabilność, gdyż trudno jest przewidzieć dochody ogółem. Zależą one od dobrej woli ofiarodawców, nie mówiąc już o innych czynnikach, takich jak: cel działalności (pewne rodzaje działalności przyciągają więcej pieniędzy niż inne), pozycja finansowa kierownictwa organizacji nonprofit czy też jej zdolności do pozyskiwania pieniędzy. Dlatego też usługi społeczne, które wymagają ustabilizowanego finansowania, takie jak: domy starców, lepiej żeby nie opierały swojej działalności na „jednostronnych transakcjach”.

Z kolei dochody z „dwustronnych transakcji” nie zależą w tak dużym stopniu od losu (przypadku). Kierownictwo takich organizacji nonprofit może łatwiej przewidzieć ilość środków, które będą w stanie zgromadzić. Dlatego też mogą one świadczyć takie usługi, które wymagają regularnego dopływu pieniędzy. Jednakże środki pochodzące z „dwustronnych transakcji” nie są zazwyczaj wystarczające i muszą być uzupełniane funduszami z „jednostronnych transakcji” pochodzącymi zarówno od administracji publicznej (subsydia), jak i od sektora prywatnego (darowizny).

#### 4. PODSUMOWANIE (WNIOSKI)

Mówiąc o politycznych i społecznych problemach współczesnej Hiszpanii, należy podkreślić, że funkcjonują w niej wszystkie omawiane modele organizacji nonprofit z przewagą tych, które opierają się na współpracy z rządem w zakresie świadczenia usług społecznych. Dlatego też celem tych organizacji jest taka redystrybucja dochodów, która gwarantuje realizację

zasady równych szans. Odpowiedni poziom środków jest jednym z najważniejszych czynników umożliwiających rozwój programów pomocy społecznej. Środki te, jak to wcześniej sygnalizowano, mogą pochodzić z dwustronnych transakcji (ceny) i jednostronnych transakcji (darowizny i subsydia). Relacje między nimi warunkują uzyskanie odpowiedniego poziomu środków ogółem, gdyż czym więcej dwustronnych transakcji uzyska organizacja nonprofit na niekorzyść transakcji jednostronnych, tym większą uzyska stabilność finansową dla realizacji swoich programów.

Im większa finansowa niezależność organizacji nonprofit, tym większa swoboda ich działania zgodnie z własnymi zamierzeniami. Silne finansowe uzależnienie organizacji nonprofit od administracji publicznej może wpływać na ograniczenie swobody ich działania, gdyż będą musiały wówczas podporządkować się warunkom ustalonym przez administrację. Z kolei zależność od środków pochodzących z prywatnego sektora może pogłębiać i powiększać braki w zaspokojeniu potrzeb społecznych, gdyż z punktu widzenia uzyskiwania funduszy pewne rodzaje usług społecznych są bardziej atrakcyjne od innych, co może mieć negatywne skutki realizacji celów redystrybucji dochodowej.

#### BIBLIOGRAFIA

- Anheier H., Seibel W. (1990), *The Third Sector Between the Market and the State*, [w:] *The Third Sector: Comparative Studies of Non-Profit Organizations*, ed. W. de Gruyter, Berlin.
- Aznar M., Benito L. (1991), *La configuración jurídica de las entidades no lucrativas de tipo social y humanitario: protección y promoción por el Estado*, [w:] *Las entidades no lucrativas de carácter social y humanitario*, „Colección Solidaridad”, n°1.
- Boulding K. E. (1981), *A Preface to Grants Economics. The Economy of Love and Fear*, Praeger, New York.
- Breton M. (1985), *The Voluntary Sector in British Social Services*, London–New York, Longman.
- Buchanan J. M. (1965), *Teoría económica de los clubs*, „Publicado originalmente en *Económica*”, febrero s. 1–14.
- Cornes R., Sandler T. (1989), *The Theory of Externalities, Public Goods and Club Goods*, University Press, Cambridge.
- Hansman H. (1981), *Non-profit Enterprise in the Performing Arts*, „Bell Journal of Economics”, No. 12, s. 341–361.
- James E. (1983), *How Non-Profits Grow: a Model*, „Journal of Policy Analysis and Management”, No. 2, s. 350–365.
- Montserrat J. (1990), *The Role of the Non-Profit Organizations in Spain*, „Trend in Contracting-out”, [w:] *Towards the 21st Century. Challenges for the Voluntary Sector*, Proceedings of the 1990 Conference of the Association of Voluntary Action.

- Montserrat J. (1990), *Non-Profit Organization Tax Policy in Spain*, [w:] Weisbrod B., *Tax Policy Toward Non-Profit Organizations: An Eleven Country Survey*, Center for Urban Affairs and Policy Research, North Western University.
- Montserrat J. (1991), *Hacia una teoría económica del Tercer Sector: Una primera aproximación*, „Economistas”, Revista del Colegio de Economistas de Madrid, nº 51.
- Montserrat J. (1992), *L'economia de les institucions No Lucratives: fonts de finançament*, „Associacionisme: Espai, realitat i perspectives”, Hospitalet.
- Montserrat J., y Rodriguez G. (1991), *Consideraciones económicas del sector no lucrativo. Humanitario y social en España*, [w:] *Las entidades no lucrativas de carácter social y humanitario*, „Colección Solidaridad”, nº 1.
- Peces Barba G. (1991), *Humnismo y solidaridad social como volores de una sociedad avanzada*, „Las entidades no lucrativas de carácter social y humanitario”, „Colección Solidaridad”, nº 1.
- Rodrigues Cabrero G. (1991), *La división social del bienestar: posibilidades y limites de la gestión mixta del Estado de Bienestar*, „Economistas”, Revista del Colegio de Economistas de Madrid, nº 51.
- Rose-Ackerman S. (ed.) (1986), *The Economics of Non-profit Institutions: Studies in Structure and Policy*, Oxford University Press, New York.
- Salomon L. (1987), *On Market Failure, Voluntary Failure and Third Party Government: Toward a Theory of Government: Non-Profit Relations in the Modern Welfare State*, „Journal of Voluntary Action Research”, No. 16, s. 29-49.
- Samuelson P. A. (1955), *A Diagramatic Exposition of a Theory of Public Expenditure*, „Review of Economics and Statistics”, No. 37, s. 350-356.
- Vinyes R. (1992), *Aproximación histórica de las asociaciones de carácter no lucrativo en el ámbito de los servicios sociales*, Centre d'estudis historiogràfics, Universidad de Barcelona.
- Weisbrod B. (1980), *Private Goods, Collective Goods: The Role of the Non-Profit Sector*, [w:] *The Economics of Non-Proprietary Organizations*, eds. K. Clarkson, D. Martin, Greenwich.
- Weisbrod B. (1986), *Toward a Theory of The Voluntary Nonprofit Sector*, [w:] Rose-Ackerman S. (ed.), *The Economics of Non-Profit Institutions: Studies in Structure and Policy*, Oxford University Press, New York.
- Weisbrod B. (1988), *The Nonprofit Economy*, Harvard University Press, Cambridge (Mass.).